

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Strategiske retningslinjer for en mere bæredygtig og konkurrencedygtig akvakultur i EU i perioden 2021-2030

(COM(2021) 236 final)

(2021/C 517/16)

Ordfører: **Anastasis YIAPANIS**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 31.5.2021
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedttaget i sektionen	9.9.2021
Vedttaget på plenarforsamlingen	22.9.2021
Plenarforsamling nr.	563
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	233/2/6

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU støtter de bestræbelser og initiativer, som Kommissionen har sat i gang for at hjælpe sektoren med at vokse og blive mere bæredygtig. Til trods herfor har akvakultursektoren i EU ikke indfriet sit sande vækstpotentiale. EØSU er bekymret over, at 65 % af de akvatiske produkter, der konsumeres i Europa, importeres⁽¹⁾.

1.2. Forbrugernes valg har udviklet sig i retning af en mere ernæringsrigtig livsstil med fisk og akvakulturprodukter øverst på listen. Dette repræsenterer en væsentlig vækstmulighed for sektoren, men også et ansvar for at sikre EU's fremtidige fødevarer. Det bør være en af hovedprioriteterne at garantere sikre, sunde og bæredygtige fødevarer i EU.

1.3. Der er brug for en samordnet indsats fra Kommissionen og medlemsstaterne for at udvide sektorens produktionskapacitet og rentabilitet. En omgående forenkling af administrative procedurer bør suppleres med høje miljøstandarder for at bevare økosystemerne og biodiversiteten og forbedre vandkvaliteten. EØSU bifalder Kommissionens forslag om at oprette kvikskrænker til udstedelse af akvakulturlicenser i alle medlemsstater.

1.4. EØSU mener, at man skal finde den rigtige balance mellem at beskytte Jordens biodiversitet og imødekomme den nødvendige fødevarer efterspørgsel — under hensyntagen til de sociale virkninger, sund levevis og miljøbeskyttelse. Have og indre farvande bør beskyttes og bevares, samtidig med at man fremmer bæredygtige akvakulturaktiviteter, der vil sikre EU's befolkning de nødvendige fødevarer.

1.5. Udfordringen med at finde lokaliteter er en betydelig hindring for udvikling i sektoren. EØSU mener, at det er nødvendigt at udvikle akvakulturfaciliteterne yderligere — navnlig i kystområder og landdistrikter i hele Unionen — på steder, som ikke er egnet til andre økonomiske aktiviteter. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at iværksætte koordinerede fysiske planlægningsprojekter, herunder projektering af havbrugsbassiner, istandsættelse af forladte akvakulturfaciliteter og big data-analysesystemer.

1.6. EØSU er af den opfattelse, at inddragelsen af arbejdsmarkedets parter og relevante civilsamfundsorganisationer i den fremtidige udviklingsstrategi for sektoren vil skabe merværdi for Unionen. De kan både tilbyde stor ekspertviden og fremragende kommunikationsmuligheder.

⁽¹⁾ https://www.eumofa.eu/documents/20178/415635/EN_The+EU+fish+market_2020.pdf.

1.7. EØSU mener, at forholdet imellem interessenterne i værdikæderne bør være etisk baseret. SMV'er og nyetablerede virksomheder bør understøttes fuldt ud i at vokse og at skabe arbejdspladser af høj kvalitet og nye bæredygtige økonomiske modeller, mens offentlig-private partnerskaber bør nyde godt af finansieringsinstrumenter, der dækker langsigtede investeringer.

1.8. Uddannelsesprogrammer og erhvervsfaglige undervisningsprogrammer kan bidrage til at dække sektorens behov for højtuddannet arbejdskraft. I den forbindelse kan indkaldelser af forslag for akvakultursektoren finansieres gennem Den Europæiske Socialfond.

1.9. Krav til mærkning spiller en meget stor rolle med hensyn til at informere forbrugerne om kvaliteten af akvakulturprodukterne. De europæiske borgere bør modtage pålidelig information, navnlig om produkter, der kommer fra lande med begrænset eller slet ingen rammelovgivning. Sporbarhedskrav bør struktureres baglæns tilbage til yngelanlæggene for alle produkter på det indre marked. Det endelige mål bør være 100 % lige vilkår på det indre marked.

1.10. Det er yderst vigtigt at kommunikere om de bestræbelser og de fremskridt, der gøres i sektoren for at skabe klima- og miljøresultater, med henblik på at sikre accept i det omgivende samfund og gøre forbrugerne bekendt med bestræbelserne på området. Der er akut brug for affaldshåndteringssystemer i denne sektor, som har et stort potentiale for at reducere sin miljøbelastning. Sektoren har også et betydeligt potentiale med hensyn til at tage cirkulære arbejdsgange til sig og anvende vedvarende akvatiske ressourcer og samtidig arbejde for at nedbringe energiforbruget og CO₂-emissionerne.

1.11. Der er brug for store og hurtige offentlige og private investeringer, navnlig i forsknings- og udviklingsaktiviteter. Kommissionen bør fremme alle relevante tilgængelige EU-fonde og partnerskabsmuligheder gennem netværk for arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer for i sidste ende at nå ud til alle producenter, navnlig SMV'erne.

1.12. EØSU glæder sig over og støtter forslaget om at oprette en EU-bistandsmekanisme for akvakultur med en særlig onlineplatform, og mener, at der er et presserende behov for en vækststrategi på akvakulturområdet, som kan øge sektorens potentiale på europæisk plan.

2. Baggrund

2.1. Ifølge De Forenede Nationers Fødevarer- og Landbrugsorganisation (FAO) kan verdens befolkning vokse med over to mia. mennesker i forhold til i dag og nå op på 9,15 mia. inden 2050. Indkomsterne vil vokse endnu hurtigere. For at imødekomme den øgede efterspørgsel viser FAO's prognoser, at den globale landbrugsproduktion i 2050 vil være 60 % højere end i 2005 ⁽²⁾. Akvakultursektoren har potentiale til at vokse og imødekomme en stor del af denne efterspørgsel og lette noget af det pres, der har været på landbrugssektoren.

2.2. Akvakulturproduktion er i høj grad domineret af lande i Asien med en andel på rundt regnet 89 % i de sidste 20 år ⁽³⁾. I EU varierer akvakulturproduktionen fra traditionelle tanke og laguner til anvendelse af bure og tanke på åbent hav eller systemer med recirkulation. Mere end 74 000 personer er beskæftiget direkte i sektoren i over 12 000 virksomheder ⁽⁴⁾.

2.3. EU har verdens næststørste omsætning inden for fisk og akvakulturprodukter, efter Kina. Som nettoimportør havde EU et handelsbalanceunderskud på 21 mia. EUR i 2019. EU's akvakulturproduktion udgør kun 1,15 % af den samlede globale produktion, ifølge de seneste tal ⁽⁵⁾. En Eurobarometerundersøgelse fra 2017 ⁽⁶⁾ viser, at langt de fleste EU-borgere spiser fisk og skaldyr mindst en gang om måneden, og at det er de ældre forbrugere, der oftest spiser det.

2.4. Kommissionens meddelelse om strategiske retningslinjer for en mere bæredygtig og konkurrencedygtig akvakultur i EU ⁽⁷⁾ er en meget omfattende analyse af den aktuelle situation i akvakultursektoren, og den indeholder mange velbegrundede forslag til tiltag, der kan gøre sektoren mere bæredygtig og styrke dens konkurrenceevne. EU er klart indstillet på at levere yderligere resultater med hensyn til målsætningerne for EU's grønne pagt og for jord til bord-strategien.

⁽²⁾ http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/esag/docs/AT2050_revision_summary.pdf.

⁽³⁾ Expert Working Group on Economic Report of EU aquaculture sector.

⁽⁴⁾ https://stecf.jrc.ec.europa.eu/reports/economic/-/asset_publisher/d71e/document/id/2871698.

⁽⁵⁾ https://www.eumofa.eu/documents/20178/415635/EN_The+EU+fish+market_2020.pdf.

⁽⁶⁾ Særnummer af Eurobarometer 450 om forbrugervaner i EU med hensyn til fiskevarer og akvakulturprodukter.

⁽⁷⁾ Strategiske retningslinjer for en bæredygtig udvikling af akvakultursektoren i EU.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Fisk og andre akvatiske produkter har en høj næringsværdi og anbefales i høj grad som helsefremmende kost. Forbrugerne efterspørger og forventer i højere grad bæredygtige produkter af høj kvalitet, der udgør en sund kost. Den fremragende kvalitet af EU's akvatiske fødevarer er stadig en væsentlig konkurrencefordel. Sektoren indfrier imidlertid ikke sit virkelige vækstpotentiale og svinder ind, for så vidt angår dens andel af den globale produktion, når man sammenligner med andre dele af verden.

3.2. EØSU mener, at EU's akvakultursektor bør sende mange flere produkter på markedet for at imødekomme efterspørgslen på det indre marked. Udvalget finder det ubegribeligt, at 65 % af de akvatiske produkter, der konsumeres i Europa, kommer fra import. Som det forholder sig nu, er Den Europæiske Union i færd med at bringe sin fremtidige fødevarer sikkerhed i fare. EØSU har allerede understreget, at *»ubalancen i Den Europæiske Unions udenrigshandel med akvatiske produkter ikke er acceptabel hverken ud fra et økonomisk synspunkt på grund af det medfølgende handelsunderskud eller et socialt synspunkt på grund af de fortabte beskæftigelsesmuligheder«* (*). EØSU er meget skuffet over, at situationen her fem år senere er den samme, og at de forventede resultater ikke er opnået.

3.3. Kontinental akvakultur har et enormt vækstpotentiale. Opdræt i dambrug er uden tvivl den mest miljøvenlige form for ferskvandsakvakultur, men produktiviteten er lav. EU har imidlertid tilstrækkelig praktisk erfaring til at forvalte dambrug og intensivt opdræt på en fuldt ud klima- og miljøvenlig måde og samtidig respektere principperne for den cirkulære økonomi. Det er nødvendigt at sikre fuld indarbejdelse af klimatilpassede teknologier i klassificeringssystemet for grønne investeringer, så finansieringen kan forløbe uhindret. Endelig er udviklingen inden for forarbejdning af fødevarer, både vertikalt og horisontalt, herunder i forbindelse med nye arter, værdifuld for at forbedre merværdi, forbrugernes accept, beskæftigelsen og genanvendelsen af fødevarer og affald.

3.4. De kommende års øgede efterspørgsel efter fødevarer bør imødekommes gennem bæredygtige projekter, der sikrer både fødevarer af høj kvalitet og miljøbeskyttelse. EU er frontløber for så vidt angår gennemførelse af verdensmålene, og EØSU anser dette for at være den rigtige vej frem. Akvakultursektoren er yderst vigtig for opfyldelsen af FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, navnlig mål 2 — Stoppe sult, opnå fødevarer sikkerhed og forbedret ernæring samt fremme bæredygtigt landbrug, mål 12 — Sikre bæredygtige forbrugs- og produktionsmønstre og mål 15 — Beskytte, genoprette og støtte bæredygtig brug af økosystemer på land.

3.5. EØSU mener, at sektoren har et betydeligt potentiale til at tage cirkulære arbejdsgange til sig og anvende vedvarende akvatiske ressourcer og samtidig kæmpe for at nedbringe energiforbruget og CO₂-emissionerne. Det er yderst vigtigt at kommunikere om de bestræbelser og de fremskridt, der gøres i sektoren for at forbedre klima- og miljøresultaterne, med henblik på at sikre accept i det omgivende samfund af den videre vækst og efterspørgsel fra forbrugerne.

3.6. Borgernes ønsker og forventninger har udviklet sig i retning af en mere ernæringsrigtig kost med fisk og akvakulturprodukter blandt de mest efterspurgte fødevarer⁽⁹⁾. På den anden side er miljøbelastningen og de høje omkostninger ved fødevarerproduktion betydelige. Det er meget tydeligt, at »status quo« ikke kan betragtes som bæredygtig, og at der bør udvikles nye økonomiske modeller.

3.7. Ifølge samme rapport, er *der kun én vej til at få betydeligt mere mad og biomasse fra havene, nemlig at høste fisk og skaldyr, som generelt er fra et lavere niveau i fødekæden end i dag. Havbrug ser ud til at være den metode, der bedst kan realisere dette*. Dette vil indebære en ny forretningsmodel med fokus på høst af arter, der slet ikke udnyttes i dag, eller kun udnyttes i begrænset omfang.

3.8. Bløddyr og alger spiller en vigtig rolle, da de befinder sig nederst i fødekæden og skaffer sig deres næringsstoffer direkte fra vandet. Mens alger dyrkes og spises i stort omfang i mange asiatiske lande, betragtes de i EU som nye produkter, og det er kun få arter, der dyrkes med succes. Alger indeholder ikke mange kalorier, men derimod mange kostfibre, der på forskellige måder er gavnlige for sundheden. EØSU hilser Kommissionens intention om at udarbejde et specifikt initiativ til støtte for konsum af alger velkommen.

3.9. EØSU mener, at konkurrenceevnen i sektoren kan forbedres meget, og at der samtidig kan skabes arbejdspladser af høj kvalitet i kystområder og landdistrikter i hele EU, dvs. på steder hvor det er temmelig vanskeligt at udvikle andre økonomiske aktiviteter. Udvalget er af den opfattelse, at udvikling af fremtidige sociale standarder, sikring af anstændige arbejdsforhold og bekæmpelse af uacceptable praksisser er yderst vigtigt for evnen til at skabe arbejdspladser, men også for forsyningskæderne. I forbindelse med sikring af fødevarer sikkerheden bør der være en balance mellem de tre aspekter af bæredygtig udvikling, nemlig de miljømæssige, de sociale og de økonomiske.

(*) EØSU's udtalelse om fjernelse af hindringerne for bæredygtig akvakultur i Europa (EUT C 34 af 2.2.2017, s. 73).

(9) Science Advice for Policy by European Academies — Food from the Oceans.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Eftersom Kommissionen og medlemsstaterne har delt kompetence over forvaltningen af akvakultur, er der brug for en samordnet indsats for at forbedre sektorens bæredygtighed og rentabilitet. Dette omfatter en forenkling af administrative procedurer og fuldt samarbejde mellem Kommissionen og de offentlige nationale og regionale forvaltninger. En reduktion af den unødige og langvarige administrative byrde i sektoren bør desuden suppleres af høje miljøstandarder for at bevare økosystemerne og biodiversiteten og forbedre vandkvaliteten.

4.2. EØSU har allerede peget på, at *»hovedårsagen til langsommeligheden i de administrative formaliteter, der skal opfyldes for at drive akvakultur, og til manglen på lokaliteter, hvor der kan anlægges brug, skal søges i medlemsstaternes og deres regioners komplicerede gennemførelse af EU's miljølovgivning, herunder især vandrammedirektivet, havstrategirammedirektivet og direktiverne om Natura 2000-netværket. Denne situation har ført til, at der stilles nogle krav til akvakulturbrugene, som påfører dem uforholdsmæssigt store økonomiske byrder, paradoksalt nok uden at sikre en bedre miljøbeskyttelse«* ⁽¹⁰⁾.

4.3. EØSU bifalder Kommissionens forslag om at oprette kvikskranker til udstedelse af akvakulturlicenser i hver medlemsstat. Dette vil afkorte den nuværende utroligt langsommelige godkendelsesproces betydeligt.

4.4. Det er af yderste vigtighed at skaffe tilstrækkelig finansiering, både privat og offentlig, til bæredygtige akvakulturinitiativer. EØSU mener, at Kommissionen bør fremme alle relevante tilgængelige EU-fonde gennem netværk for arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer for i sidste ende at nå ud til alle producenter, navnlig SMV'erne. Virksomheder i startfasen bør understøttes fuldt ud i at vokse og skabe arbejdspladser af høj kvalitet, og nye offentlig-private partnerskaber bør støttes med finansieringsinstrumenter, der dækker langsigtede investeringer. EØSU mener desuden, at forholdet mellem producenter, detailforhandlere og andre interessenter i alle forarbejdnings-, håndterings- og distributionsled bør være etisk baseret med henblik på at sikre markedsadgang for små producenter og udrydde praksisser, der giver ulige vilkår.

4.5. Der er behov for snarlige og store investeringer i FoU til denne sektor, der ønsker at vokse og er i stand til at levere både sunde og bæredygtige fødevarer. EU må udarbejde en vækststrategi på akvakulturområdet, der kan styrke sektorens potentiale. Det er yderst vigtigt i en sektor som denne, der er domineret af SMV'er, at gøre producenterne opmærksomme på mulighederne for EU-finansiering.

4.6. EØSU mener, at det indre marked har kapacitet til at aftage mindst tre gange den aktuelle produktionskapacitet. At sikre sunde og bæredygtige fødevarer i EU bør være en af hovedprioriteterne. Endvidere bør den nye tilgang til bæredygtig akvakultur tage virkningerne af brexit i betragtning, eftersom EU's akvakultursektor er blevet betydeligt påvirket af Det Forenede Kongeriges udtræden af EU.

4.7. EØSU opfordrer Kommissionen til at sikre, at importerede produkter overholder de samme krav og standarder, som EU's producenter er underlagt. EØSU har allerede opfordret til, at *»offentlige myndigheder forlanger samme sundhedssikkerhed for importerede produkter som den, der kræves af europæisk producerede produkter, med fuld sporbarhed fra produktionsstedet til forbrugers spisebord«* ⁽¹¹⁾. Sporbarhedskrav bør struktureres baglæns tilbage til yngelanlæggene, og det bør gælde for alle produkter, der indføres til det indre marked. Det er af afgørende betydning at sikre lige vilkår for de europæiske producenter og sikre produkter af høj kvalitet for forbrugerne.

4.8. Krav til mærkning spiller en stor rolle med hensyn til at oplyse de europæiske forbrugere om kvaliteten af bæredygtige akvakulturprodukter. EU's lovgivning udgør de retlige rammer for at sikre lige vilkår, men den bliver ikke altid overholdt. Aktiviteter vedrørende kvalitetskontrol og mærkning bør optrappes for at beskytte både forbrugere og lovlige virksomheder og tilvejebringe pålidelig information, navnlig i forbindelse med produkter fra lande med begrænset eller ingen lovgivning på området.

4.9. EØSU mener, at 100 % lige vilkår på det indre marked bør være det ultimative mål for Kommissionen og medlemsstaterne. Det kan kun opnås ved at sikre fuld overholdelse af EU's standarder for alle produkter, der sælges på det indre marked, hvad enten de produceres lokalt eller importeres. EØSU efterlyser fuldt sporbare produkter, der overholder miljømæssige og kvalitetsmæssige standarder. EØSU mener, at det er meget vigtigt at sikre sporbarhed for akvakulturprodukter og gennemsigtighed på forsyningskædeniveau, navnlig med hensyn til truede arter.

⁽¹⁰⁾ EØSU's udtalelse om fjernelse af hindringerne for bæredygtig akvakultur i Europa (EUT C 34 af 2.2.2017, s. 73).

⁽¹¹⁾ EØSU's udtalelse om strategiske retningslinjer for en bæredygtig udvikling af akvakultursektoren i EU (EUT C 67 af 6.3.2014, s. 150).

4.10. SMV'er rammes uforholdsmæssigt hårdt af bureaukrati og de høje administrative omkostninger, der er forbundet med oprettelse og drift af virksomheder inden for akvakultur. Eftersom sektoren domineres af SMV'er og små familievirksomheder, opfordrer EØSU til oprettelse af informationskvikskranker i alle medlemsstater. Disse bør være fuldt digitaliserede og formidle ajourførte oplysninger i realtid til producenter, investorer og forbrugere. Endvidere mener EØSU, at der bør oprettes flere producentorganisationer, da de er yderst vigtige for sektorens konkurrenceevne, navnlig for SMV'erne. EØSU mener ligeledes, at der er behov for en særlig platform, der støtter driftsstabilitet og virksomhedsovertagelser.

4.11. EØSU efterlyser en specifik incitamentsbaseret reguleringsramme til at støtte sektoren og styre den i retning af bæredygtighed. EØSU anbefaler, at der omgående udvikles et incitamentssystem baseret på bæredygtighed i henhold til verdensmål 14. Skattemæssige incitamenter til bæredygtig akvakulturproduktion er endnu en mulighed, som der bør følges op på.

4.12. At finde egnede steder til akvakulturbrug udgør endnu en udfordring for akvakultursektoren, da den ofte konkurrerer med andre sektorer, f.eks. inden for skibstransport, vedvarende energi, rekreative aktiviteter, udvinding osv. Medlemsstaterne bør iværksætte koordinerede fysiske planlægningsprojekter, herunder projektering af havbrugsbassiner, istandsættelse af forladte akvakulturfaciliteter og big data-analysesystemer.

4.13. Dataindsamling og -vurdering kan spille en vigtig rolle i forbindelse med udvikling af sektoren, og EØSU efterlyser en hurtig indsats på området. Resultaterne vil afhænge af, at den fornødne finansiering stilles til rådighed, og at både offentlige myndigheder og private virksomheder inddrages direkte. Endvidere vil det forbedre de små producenters kapacitet at sikre overførsel af viden om bedste praksis fra lokale aktionsgrupper (LAG'er) til lokale aktionsgrupper inden for fiskeriet (FLAG'er) og at øge finansieringen til FLAG'er.

4.14. Uddannelsesprogrammer og erhvervsfaglige undervisningsprogrammer kan bidrage til at dække akvakultursektorens behov, samtidig med at der skabes opmærksomhed i den unge generation om job- og karrieremulighederne i sektoren. EØSU efterlyser desuden forløb til livslang læring om bæredygtige akvakulturpraksisser. I den henseende kan indkaldelser af forslag finansieres gennem Den Europæiske Socialfond og skræddersys specifikt til akvakulturindustrien.

4.15. Der er akut brug for affaldshåndteringssystemer i sektoren, som har et stort potentiale for at reducere sin miljøbelastning — og der er også brug for standarder for kvalitetskontrol og fødevarerikkerhed. Dette er især vigtigt for sektorens bæredygtighed i fremtiden.

4.16. Foranstaltninger inden for de næste fem år til støtte for akvakultursektoren bliver helt afgørende for sektorens fremtid og for, i hvor høj grad EU bliver afhængig af importerede varer. EØSU mener, at det er yderst vigtigt at inddrage arbejdsmarkedets parter og civilsamfundets organisationer i processerne omkring udformning og gennemførelse, og at det vil skabe merværdi for Unionen ved at øge den bæredygtige produktivitet i sektoren og styrke dens konkurrenceevne.

4.17. EØSU mener, at have og indre farvande bør beskyttes og bevares, samtidig med at man fremmer bæredygtige akvakulturaktiviteter, der vil sikre EU's befolkning de nødvendige fødevarer. Den rigtige balance mellem at beskytte Jordens biodiversitet og imødekomme den nødvendige fødevarer efterspørgsel skal findes — under hensyntagen til de sociale virkninger, sund levevis og miljøbeskyttelse. Vand, næringsstoffer, et brugs placering og energi er blandt de vigtigste aspekter, der er bestemmende for et akvakulturbrugs økologiske bæredygtighed.

4.18. Til sidst skal det siges, at EØSU værdsætter alle de bestræbelser og initiativer, som Kommissionen har sat i gang for at hjælpe sektoren med at vokse og blive mere bæredygtig. Forslaget om at oprette en EU-bistandsmekanisme for akvakultur med en særlig onlineplatform er yderst vigtigt for producenterne. Der er desuden behov for en øget erfaringsudveksling mellem medlemsstaterne om bedste praksis.

Bruxelles, den 22. september 2021.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg